

УДК 338.46:334.722(477)

**ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ЯК
ВАЖЛИВА УМОВА РОЗВИТКУ СФЕРИ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ****Піжук О.І., к.е.н.***E-mail: olga-homenko@ukr.net**Національний університет державної податкової служби України*

В сучасних умовах сфера послуг стала тим сектором, який найбільше приваблює суб'єктів малого підприємництва. Однак, загострення кризових явищ в економіці України призводить до втрати цими суб'єктами своїх конкурентних позицій, та нерідко до банкрутства. Статтю присвячено дослідженню значення та місця малого бізнесу у розвитку послугових видів економічної діяльності. Повною мірою розкрито інституційну структуру сфери послуг, а також виділені галузі, які є привабливими для малих підприємств. Виявлено проблеми, які стримують динамічний та сталий розвиток сфери послуг як в країнах-членах ЄС, так і в Україні. Використовуючи методи статистичного аналізу обґрунтовано доцільність державної підтримки малого підприємництва у сфері послуг. Достатньо уваги приділено вивченню механізмів, методів та інструментів державної підтримки. Виділено ті інструменти, які повинні мати селективний характер та поширювати свою дію лише на окремі типи малих підприємств, а також ті, які повинні загалом сприяти розвитку малого підприємництва у сфері послуг, зокрема: подальше спрощення системи оподаткування та скорочення податкового тягара, активізація споживчого попиту, заохочення консалтингової діяльності.

Ключові слова: мале підприємництво, сфера послуг, розвиток, економічна криза, державна підтримка, інструмент

UDC 338.46:334.722(477)

**SMALL BUSINESS STATE SUPPORT AS AN IMPORTANT
CONDITION OF SERVICES SPHERE DEVELOPMENT IN UKRAINE****Pizhuk O.I., PhD in Economics***E-mail: olga-homenko@ukr.net**National State Tax Service University of Ukraine*

In modern conditions the service sphere has become the sector that attracts small businesses the most. However, worsening economic crisis in Ukraine leads to the loss of these entities their competitive position, and often to the bankruptcy. The article is devoted to the investigation of the small business' meaning and place in service economic activities development. The services sphere institutional structure is fully disclosed and the industries are selected that are attractive to small businesses. The problems are revealed that contain dynamic and sustainable services sphere development in the EU member states and in Ukraine. Using the statistical analysis

methods, the expediency of state support for small businesses in the services sphere is substantiated. Enough attention is paid to the mechanisms, methods and tools of state support. It is highlighted the tools that need to be selective and spread its effect only for certain types of small businesses, and those that should generally contribute to the small businesses development in the services sphere, in particular, further simplifying the tax system and reducing the tax load, activation the consumer demand, encouraging the consulting activities.

Keywords: small business, services sphere, development, economic crisis, state support, instrument

Актуальність проблеми. Забезпечення сталого розвитку сфери послуг в Україні не можливе без активізації та підтримки діяльності малих підприємств, оскільки саме цим економічним суб'єктам найлегше розпочинати підприємницьку діяльність направлену на виробництво послуг різноманітного призначення, вони не вимагають значних стартових інвестицій, строк окупності яких також виявляється мінімальним. Разом з тим малий бізнес дозволяє протидіяти економічним кризам та якісно диверсифікувати галузеву структуру сфери послуг. До того ж він сприяє збільшенню частки середнього класу у суспільстві – головного гаранта політичної стабільності та динамічного економічного розвитку.

Однак, виявляється, що існує цілий ряд перепон для розвитку цього сектору національної економіки, зокрема: бюрократизація процесів започаткування та проведення господарської діяльності; значний рівень корупції; криза довіри до органів влади; складність отримання інвестиційних ресурсів та завищені відсоткові ставки на банківські кредити; поширення методів нечесної конкуренції тощо. Все це призводить до відмови економічними суб'єктами реєструвати свою діяльність, як наслідок розширюються масштаби тіньової економіки, держава отримує податкові надходження не у повному обсязі, а споживачі наражаються на ризик неякісного обслуговування та купівлі неякісних послуг. Разом з тим, в умовах економічної кризи, що загострюється, першими призупиняють діяльність або взагалі банкрутують саме малі підприємства, оскільки вони не мають запасу міцності та «економічного імунітету». З огляду на ці проблеми досить актуальними стають завдання з пошуку шляхів та інструментів державної підтримки малого підприємництва.

Аналіз останніх наукових досліджень свідчить, що ця тема постійно обговорюється у науковому середовищі. Достатньо ґрунтовно вивчали проблему підтримки малого підприємництва державою такі українські вчені як З.С. Варналій [1], Т.В. Корягіна, Ю.Є. Осацька [2], Н.С. Поповенко [3], Г.Г. Цегелик [4]. Досвід іноземних країн у підтримці суб'єктів малого підприємництва досліджували О.І. Карпова [5], Г.А. Лех [6], О.О. Молдован [7], С.Е. Шепелев. Однак, недостатньо уваги на сьогодні приділено дослідженню ролі малого підприємництва саме у розвитку сфери послуг, а також не повністю розкриті питання вдосконалення механізмів реалізації державної політики підтримки цього сектору економіки.

Мета роботи. З огляду на складну ситуацію, що склалася в українській економіці загалом та сфері послуг зокрема, а також адаптацію їх до принципів та моделей розвитку Європейського Союзу вважаємо за доцільне визначити роль, яку відіграє мале підприємництво у розвитку сфери послуг, вплив, який воно чинить на динаміку основних показників, а також вивчити особливості його державного регулювання в Україні та розкрити пріоритетні напрями його підтримки.

Викладення основного матеріалу дослідження. Оскільки функції малого підприємництва у розвитку сучасної сфери послуг є особливо важливими, то підтримка цього інституційного сегменту є пріоритетним напрямом економічної політики більшості країн світу. Значення малого бізнесу у розвитку сфери послуг обумовлене домінуванням його частки в обсягах валової доданої вартості (ВДВ), зайнятості та підприємницької активності. Так, у 28 країнах-членах ЄС за останніми даними сукупно мікро- та малі підприємства реалізують 44,5 % послуг, створюють 45,9 % доданої вартості та 53,1 % робочих місць у сфері послуг. Крім того, майже всі підприємства сфери послуг є представниками малого бізнесу (табл. 1).

Таблиця 1. Інституційна структура сфери послуг у країнах ЄС

	Мікро	Малі	Середні	МСП	Великі	Загалом
Кількість зареєстрованих суб'єктів						
тис. од.	15787	872	128	16787	24	16811
% від загальної кількості	93,9%	5,2%	0,8%	99,9%	0,1%	100,0%
Кількість створених робочих місць						
тис. од.	292,5	173,6	129,8	596,0	282,1	878,1
% від загальної кількості	33,3%	19,8%	14,8%	67,9%	32,1%	100,0%
Додана вартість						
тис. євро	967,9	709,9	615,6	2293,4	1365,1	3658,5
% від загального обсягу	26,5%	19,4%	16,8%	62,7%	37,3%	100,0%
Обсяг реалізованих послуг						
тис. євро	3569,4	3283,9	3058,1	9911,3	5492,2	15403,5
% від загального обсягу	23,2%	21,3%	19,9%	64,3%	35,7%	100,0%

Джерело: розраховано автором за даними [8]

Слід зазначити, що у різних секторах сфери послуг країн ЄС значення малого підприємництва різняться. Так, він створює від 70% до 80% доданої вартості у галузях професійних, ремонтних та туристичних послуг, і у цих же галузях від 60% до 70% робочих місць.

Особливої уваги заслуговує те, що у країнах ЄС 30% малих і середніх підприємств (МСП) у сфері послуг працюють у знаннєємних видах економічної діяльності, які генерують більше третини загальної доданої вартості виробництва МСП у цій сфері. Особливо активні підприємства цих видів діяльності у Великобританії та Нідерландах – принаймні, їх частка у загальній кількості підприємств сфери послуг складає 40%, – а у Сполученому Королівстві МСП, що надають знаннєємні послуги, формують майже половину доданої вартості сфери послуг.

Крім того, важливим є те, що у сфері послуг здебільшого задіяні жіночі професії, що позитивно сприяє на зниження соціальної напруги у суспільстві та усуває гендерну нерівність. Так, у США у сфері послуг 87% підприємств малого бізнесу знаходиться під керівництвом жінок, у Бельгії частка «жіночих» фірм у сфері послуг становить близько 47% [9].

Активізація малого підприємництва у сфері послуг розвинутих країн пояснюється тим, що в них проводиться активна державна політика стимулювання та підтримки цього інституційного сектору економіки, яка полягає у створенні максимально сприятливих економічних та правових умов. Найбільш ефективними складовими такої політики є пряме бюджетне фінансування та представлення пільгових довгострокових кредитів у спеціальних банках під мінімальні процентні ставки. Державна підтримка проявляється також у наданні суб'єктам малого підприємництва в оренду на пільгових умовах виробничих приміщень, офісів, техніки тощо. Доцільним також виявляється отримання інформаційної та консультативної допомоги, сприяння у підготовці підприємців, які починають свій бізнес, що одночасно розвиває консалтингову галузь сфери послуг та побічно допомагає диверсифікувати галузеву структуру. Подібна позиція держав створює передумови того, що мале підприємництво стає важливим елементом економічного та соціального життя розвинутих країн.

Однак, не дивлячись на високі показники діяльності, розвиток малого підприємництва у сфері послуг країн ЄС стримується

специфічними чинниками та проблемами, які властиві даному інституційному сектору економіки, зокрема [10, с. 27]:

- складність пошуку клієнтів та ринків збуту 22,4% опитаних респондентів відмітили як невідкладну та надзвичайно актуальну проблему у 2013 р.. Це підтверджує, що попит є найбільш важливим фактором в інтенсифікації діяльності малого підприємництва за останні роки;

- 15,4% МСП зазначали проблеми у доступу до фінансових ресурсів. Ця проблема найчастіше зустрічається у таких країнах, як Словаччина, Греція, Кіпр, Італія та Іспанія, тоді як у Швеції, Люксембурзі, Чехії та Фінляндії ця проблема не є розповсюдженою;

- на проблемі державного регулювання акцентували 14,2% опитаних;

- трохи менш нагальною виявилася проблема у наявності кваліфікованого персоналу або досвідчених менеджерів – серед 13,8% респондентів;

- з проблемою конкуренції здебільшого зіштовхнулися середні підприємства – 16,4%, а серед малих підприємств її відмітили 12%;

- проблему високих витрат на виробництво та оплату праці відмітили близько 13% опитаних.

Малим підприємствам, задіяним в українській сфері послуг, також властиві названі проблеми, однак вони, на відміну від європейських, мають більш гострий характер і особливої актуальності набувають в умовах сучасної економічної кризи та проведення АТО. Особливо парадоксальним виявляється відмова держави від налагодження співпраці з малими підприємствами, оскільки останні не можуть надати одноразово повного обсягу необхідних послуг, хоча паралельно декларується підтримка малого підприємництва. Крім того,

вітчизняні підприємства не можуть вийти на аналогічний з європейським рівень знаннєємності та наукомісткості, оскільки вони не здатні проводити необхідні наукові дослідження та впроваджувати їх результати у діяльність через брак коштів та людських ресурсів. Разом з тим вони ускладнюються особливостями інституціонального середовища, а саме: безвідповідальністю по відношенню до контрагентів; схильністю до силових методів вирішення проблем контрактації; орієнтацією на короткостроковий результат та послуги

розподільчого характеру; «кумівством», коли перевагу отримують підприємницькі відносини, що базуються на сімейних або дружніх зв'язках; розподілом та перерозподілом власності за правилами, що знаходяться за межами правових рамок або, що здійснюється кримінальними та напівкримінальними методами.

У результаті зазначених особливостей навіть у 2013 році за відносно стабільної економічної ситуації показники розвитку малого підприємництва у сфері послуг України відставали від аналогічних показників країн-членів ЄС. Так, в Україні у 2013 р. малі та мікропідприємства у сумі реалізовували лише 21,5% послуг та створювали 36 % робочих місць у сфері послуг, хоча і кількість малих підприємств також наблизилась до 100% (рис. 1). Негативним виявляється і те, що на фоні зростання кількості мікропідприємств скорочується кількість робочих місць, які вони створюють, хоча частка порівняно з іншими секторами трохи підвищилась. На малих підприємствах паралельно з цим відбувається і скорочення кількості суб'єктів. Однак, позитивним є той факт, що порівняно з 2011 р. спостерігається зростання обсягу реалізованих послуг.

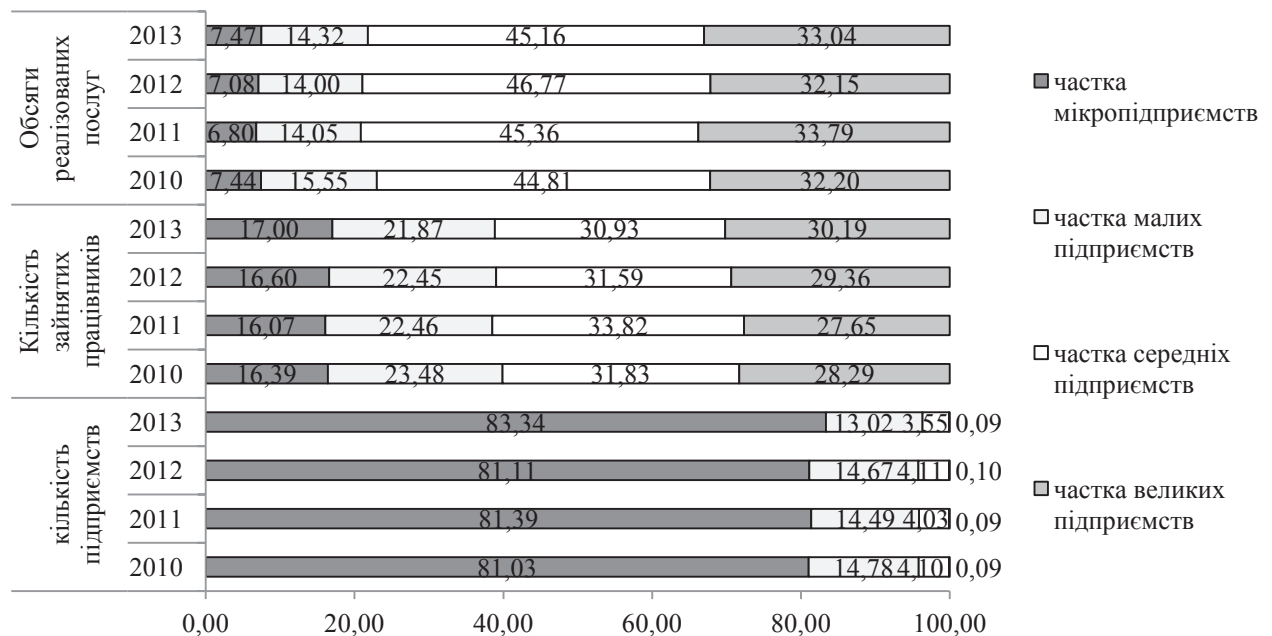

Рис. 1. Динаміка інституційної структури сфери послуг України

Джерело: розраховано автором за даними [11]

Порівнюючи активність малого бізнесу у різних галузях української сфери послуг з європейським виявилось, що діяльність вітчизняних підприємств значно відстає. Особливо це помітно в українській галузі

професійної, наукової та технологічної діяльності, де обсяги реалізації послуг малими підприємства не досягають 20%, тоді як у ЄС перевищують 50%. Аналогічний стан спостерігається у галузі розміщення й харчування: в Україні – 31,2%, у ЄС – 65,2%. Транспортні послуги, на яких Україна завжди спеціалізувалася, також здебільшого виробляються середніми та великими підприємствами, вони ж забезпечують робочими місцями більшу частину зайнятих. Лише в інформаційних послугах та операціях з нерухомістю частка малих підприємств наближається до європейських – 40,2% та 75,1 % відповідно (табл. 2).

Таблиця 2. Мале підприємництво в українській сфері послуг

Галузі сфери послуг	Кількість малих підприємств, од.	у % до загальної кількості підприємств	Кількість зайнятих працівників на малих підприємствах, тис. ос.	у % до загальної кількості зайнятих	Обсяг реалізованих послуг малими підприємствами, млн. грн.	у % до загального обсягу реалізації послуг
торгівля	106575	96,5	473,3	40,9	347559,1	21,6
транспорт, складське господарство	15482	92,1	111	12,2	29017	14
розміщування й харчування	9665	95,7	61,4	46,3	5228,2	31,2
інформація та телекомунікації	14467	97,2	79,7	36,5	16992,7	21,1
фінансова діяльність	4622	92,5	21,7	34,6	9265,4	10
операції з нерухомістю	34477	98,3	145	71,9	29491,9	58,7
професійна діяльність	33131	97,6	139,9	53	29568	19,4
адміністративне та допоміжне обслуговування	16385	93,8	109,4	37,2	14765,8	39,8
освіта	2299	97,1	14,9	60	1084,7	60,7
охорона здоров'я	4648	94,6	38,7	43,7	2505,5	27,3
мистецтво, спорт, відпочинок	2230	95,3	10,1	28,5	1238,7	9,9
надання інших видів послуг	4785	98,8	25,9	78,9	1786,5	67,7
Загалом по сфері послуг	248766	96,4	1231	36,0	488503,5	21,5

Джерело: розраховано автором за даними [11]

Зазначимо, що сучасне статистичне забезпечення у країні не дозволяє визначити частку знаннєємих послуг у структурі сфери послуг. Проте, обстежуючи показники галузевої структури, можна зробити висновок, що вони здебільшого створюють робочі місця та реалізують послуги розподільчого характеру, які не відрізняються високою знаннєємністю.

Впливаючи на активність малого підприємництва, що займаються виробленням послуг можна забезпечити зростання валової доданої

вартості загалом у цій сфері. Про це свідчить показник еластичності ВДВ за кількістю малих підприємств, який дорівнює 0,77. Це означає, що зростання кількості малих підприємств на 1% викликає зростання ВДВ на 0,77%. Цей показник додатково підтверджує достатньо високе значення малого підприємництва для розвитку сфери послуг.

Проведений аналіз продемонстрував, що потенціал, яким традиційно володіє малий бізнес, в українській сфері послуг повною мірою не використовується, а існуючі методи підтримки малого підприємництва не спрацьовують. Це обумовлює необхідність пошуку та виділення найбільш ефективних методів та інструментів підтримки малого підприємництва.

Вважаємо, що державна підтримка малих підприємств має бути одночасно і селективною, і всеохоплюючою (горизонтальною). Селективність передбачає надання державної підтримки конкретним галузям та підприємствам. Для сфери послуг це є вкрай важливим, оскільки її сектор малого підприємництва є особливо неоднорідним. Погоджуючись з думкою О.О. Молдован [7], яка досліджувала сектор малого підприємництва у цілому, вважаємо, що і сфері послуг зокрема властиві відмінності у типах підприємств, розмаїття цілей їх діяльності, завдань та стратегій. Суб'єктами малого підприємництва у сфері послуг можуть бути:

- малі підприємства, які лише розпочинають свою діяльність, але прагнуть зростання та виходу на великі ринки; у сфері послуг такі підприємства концентруються у торговельній, транспортній, туристичній галузях;

- малі підприємства, які орієнтовані виключно на місцевий ринок і сприяють покращенню соціально-економічної ситуації в регіонах, особливо в умовах кризи; не рідко це підприємства сімейного типу, специфікою яких є спадковість ведення господарської діяльності та передача прав на бізнес між поколіннями; сюди можна віднести невеликі торговельні лавки, нотаріальні, адвокатські контори, діяльність окремих спеціалістів, що займаються наданням професійних послуг;

- малі інноваційні підприємства, які мають високий потенціал, проте часто володіють обмеженими ресурсами; у сфері послуг це компанії, що займаються науковими розробками, дослідями, що

створюють та впроваджують інформаційні технології, а також суб'єкти, які проводять різноманітні освітні та психологічні тренінги;

– малі підприємства, які надають розважальні послуги, проводять навчальні майстер-класи, завданням яких, в більшій мірі, є виконання освітніх функцій, залучення громадськості до збереження народних традицій, обрядів, ніж отримання прибутку; такі підприємства, як правило, концентруються в регіонах з глибокими культурними традиціями, а їхня культурно-історична цінність для держави вимагає особливого державного підходу; сюди доцільно віднести музеї, діяльність приватних екскурсоводів, гончарних та інших майстерень, місцевих театрів тощо.

Різнманітність видів суб'єктів малого бізнесу, а також часом цілком відмінні потреби вимагають впровадження індивідуальних підходів до державної підтримки для кожного з них, відповідно перелік інструментів часто досить різниться. Згрупуємо механізми, які на наш погляд є найбільш особливими для кожної з виділених груп відповідно до потреб, які у них виникають (табл. 3). Доречно відмітити, що зазначені у таблиці види підтримки є необхідними для всіх малих послугових підприємств. Однак, такі потреби, як залучення додаткових фінансових та інвестиційних ресурсів, а також створення умов вільної конкуренції, виникають найчастіше у підприємств першого та другого типу, а потреби у приміщенні та прямої бюджетної підтримки – у третього та четвертого.

Таблиця 3. Механізми державної підтримки малого підприємництва у сфері послуг

Типи малих підприємств	Вид підтримки, який вони потребують	Система механізмів державної підтримки малого підприємництва сфери послуг
1	2	3
1. Підприємства, які прагнуть вийти на великі ринки та конкурувати з великим бізнесом	– можливість швидкої зміни форм ведення господарської діяльності;	– надати дозвіл підприємцям сфери послуг змінювати організаційно-правову форму ведення діяльності з фізичної особи на юридичну без проходження процедур ліквідації за умов відповідності встановленим вимогам;
2. Підприємства, які орієнтовані на місцевий ринок, включаючи «сімейні»	– залучення фінансових ресурсів та інвестицій;	– стимулювати банки до кредитування малих підприємств і до зниження кредитних ставок; – запровадити механізм податкового кредиту для малих послугових підприємств на умовах повернення та терміновості; – застосувати касовий метод при розрахунку податкового зобов'язання; – надати можливість малим послуговим підприємствам брати участь у тендерах та забезпечувати їх держзамовленням.

Продовження таблиці 3

1	2	3
	– створення умов для конкуренції	– забезпечити нормативно-правову базу для поширення зв'язків між великими і малими фірмами на засадах франчайзингу, субпідряду та лізингу; – організувати економічну і соціальну безпеку, протидіючи рейдерству та кримінальному рекету; – протидіяти проявам монополізму.
3. Інноваційно-активні підприємства	– доступ до венчурного капіталу;	– організувати роботу із зарубіжними донорськими структурами (СОТ, ЄБРР тощо) та приватними інвесторами; – створити державні венчурні фонди.
4. Підприємства, які опікуються збереженням традицій, обрядів, культурної спадщини	– забезпечення приміщенням та обладнанням;	– встановити пільгові умови надання в оренду приміщень і обладнання, що перебуває у державній власності, створити державні лізингові компанії; – надати пільги лізинговим компаніям, які працюють з малими підприємствами, як то, в оподаткуванні результатів такої діяльності; – дозволити використовувати прискорену та одноразову амортизацію.
	– бюджетна підтримка	– запровадити інвестиційний податковий кредит і з можливістю компенсації витрат на інновації; – надати додаткові цільові субвенції і дотації; – створити позитивний імідж підприємця через ЗМІ.
	– стимулювання зайнятості	– компенсувати єдиний соціальний внесок для підприємств, які створили нові робочі місця, а також скоротити його ставки для підприємств цих типів; – навчати та перепідготувати кадри.

Джерело: складено автором на основі [3; 7; 12]

Безперечно, що, окрім виділених, всі малі підприємства сфери послуг без виключення потребують особливого підходу в оподаткуванні. І тут вже має спрацювати всеохоплююча державна підтримка, яка спрямована на створення найбільш сприятливих економічних умов розвитку для максимально широкого кола підприємств сфери послуг. Горизонтальна підтримка є найбільш бажаною для кращого розвитку конкурентного середовища [3, с. 128]. Вона передбачає надання можливості малим підприємствам використовувати спрощену систему оподаткування, а також полегшену процедуру подання фінансової звітності і ведення бухгалтерського обліку. Слід зазначити, що на сьогодні вже відбулися певні позитивні зрушення у цьому напрямі. Так, із введенням в дію нового

Податкового кодексу суб'єкти малого підприємництва були поділені на 4 групи та кожній групі була підібрана своя податкова ставка відповідно до чисельності найманих працівників та видів економічної діяльності, що дозволило зробити систему єдиного податку більш гнучкою. Крім того, було скасовано ринковий збір та виростили суми граничних річних доходів.

Однак, слід відмітити, що податковий тягар на малі підприємства не зменшився, а навпаки збільшився. Крім того, відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування загальнообов'язкового державного соціального страхування та легалізації фонду оплати праці» від 28.12.2014 № 77-VIII [13] фізичні особи-підприємці, які знаходяться на загальній системі оподаткування, вимушені з метою збереження собі страхового стажу у році або окремому місяці року, де не було ними отримано дохід сплачувати єдиний соціальний внесок у розмірі не менше 422,65 грн. У результаті такі норми призвели до закриття цілої низки підприємців, серед яких поряд з несумлінними платниками опинилися підприємці, які втратили свої доходи у зв'язку з кризою.

Водночас, скоротився перелік видів економічної діяльності, які дозволені платникам єдиного податку, не завжди зрозуміло принципи розподілу видів діяльності на дозволену і недозволену «спрощенцям». Також значно звужено коло податків і зборів, які для «спрощенця» замінюються єдиним податком. Таким чином, спрощена система оподаткування вимагає подальшого вдосконалення, і мінімізації податкового тягаря.

Окрім податкових методів та інструментів для сфери послуг особливо актуальними сьогодні мають стати механізми активізації споживчого попиту, оскільки саме цю проблему визначають першочерговою як українські, так і європейські послугові підприємства. Вважаємо найбільш ефективним механізмом – надання споживчих кредитів з мінімальними відсотковими ставками, наприклад, на купівлю турів, на освіту, на медицину, на отримання підприємствами професійних послуг. Такі витрати в умовах інфляції, на перший погляд, здаються не раціональними, однак, вони породжують собою цілу низку позитивних ефектів, оскільки дозволяють фінансовому капіталу перетворюватися в економічний та створювати послуги, які в подальшому створюють мультиплікаційний ефект для всієї національної економіки.

Ще одним вагомим механізмом державної підтримки малого підприємництва, який має горизонтальний характер, – є сприяння поширенню консалтингової діяльності (податкової, економічної, юридичної) та аудиту, і спрямування їх у напрямі розробки бізнес-планів для суб'єктів малого підприємництва, надання інформаційної, консультативної та дослідницької допомоги. Зниження ставки податку на прибуток від такої діяльності зацікавило би консалтингові та аудиторські фірми активніше співпрацювати з малими підприємствами, та дозволило б надати поштовх розвитку одночасно і консалтинговому сектору і малому підприємству.

Висновки. Таким чином, доведено, що малий бізнес має велике значення у розвитку сфери послуг. Однак, існує цілий ряд проблем та перепон, які перешкоджають ефективному функціонуванню цього інституційного сектору і у результаті наявний в ньому потенціал не використовуються повною мірою. Для того, щоб підтримати розвиток малого підприємництва у сфері послуг, потрібна ціла сукупність інструментів, методів та механізмів. Ключові напрями державної підтримки малого бізнесу мають носити і всезагальний, і селективний характер. Зокрема, скорочення податкового навантаження, активізація споживчого попиту та сприяння поширенню консалтингової діяльності – це всеохоплюючі заходи, а надання субсидій, податкових кредитів, пільгового банківського кредитування, забезпечення державного замовлення, дозвіл прискореної амортизації та інші – це селекційні заходи, вибір яких залежить від потреб, які виникають у малих підприємств та від значення, яке вони мають для національної економіки загалом. Подальші дослідження слід присвятити формалізованій оцінці доцільності використання того чи іншого механізму, а також наслідків від їх застосування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Варналій З.С. Мале підприємництво: основи теорії і практики / З.С. Варналій. – К.: Т-во «Знання», 2001. – 277 с.
2. Корягіна Т.В. Особливості державного регулювання малого підприємництва в Україні / Т.В. Корягіна, Ю.Є. Осацька // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Серія: Економічні науки. – 2012. – Випуск 4. Т. 3. – С. 69 – 75.
3. Поповенко Г.С. Державна підтримка розвитку малого бізнесу в Україні / Н.С. Поповенко, О.В. Ганенко // Економіка: реалії часу. – 2012. – № 1(2). – С. 126 – 132.

4. Цегелик Г.Г. Державна підтримка розвитку малого підприємництва в Україні / Г.Г. Цегелик, М.Я. Квик // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2010. – Т.2. – № 1. – С. 84 – 89.
5. Карпова Е.И. Анализ зарубежного опыта поддержки малого бизнеса / Е.И. Карпова, Л.И. Чубарева // Економіка і організація управління. – 2009. – № 2 (6). – С. 39 – 48.
6. Лех Г.А. Світовий досвід розвитку підприємств малого бізнесу/ Г.А. Лех, М.М. Ільчишин, О.Я. Туркало // Науковий вісник НЛТУ України: Збірник науково-технічних праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.15. – 400 с.
7. Молдован О.О. Щодо удосконалення податкових інструментів підтримки малого підприємництва в Україні. Аналітична записка [Електронний ресурс] / О.О. Молдован // Серія «Економіка»; Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України. – № 31. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1621/>
8. Small and medium-sized enterprises (SMEs). Data [Electronic resource] / Eurostat. – 2015. – Access mode: http://ec.europa.eu/eurostat/c/portal/layout?p_l_id=54781&p_v_l_s_g_id=0
9. Carter S. Enterprise and Small Business. Principles, Practice and Policy / Carter S., Jones-Evans D. // Financial Times Prentice Hall, Pearson Education. – 2002.
10. A Partial and Fragile Recovery. Annual Report on European SMEs 2013/2014 / Patrice Muller, Dimitri Gagliardi, Cecilia Caliendo and others; editors Hesham Zakai, David Vidal, Laurent Probst and others. – European Commission, 2014. – 124 p.
11. Економічна статистика. Економічна діяльність. Діяльність підприємств [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
12. Прогресивні форми організації підприємницької діяльності. Державна підтримка розвитку малого бізнесу в Україні [Електронний ресурс] / Аграрний сектор України. – Режим доступу: <http://agroua.net/economics/documents/category-93/doc-90/>
13. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування загальнообов'язкового державного соціального страхування та легалізації фонду оплати праці» № 77-VIII від 28.12.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/77-19>